

УДК 355.43

Т. А. Сутюшев, В. Ю. Панченко, Ю. А. Макарчук, Я. В. Іванов

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ПОЛЬОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СПОСОБУ ДІЙ ПАТРУЛЬНОЇ РОТИ ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК У СКЛАДІ СИЛ ІЗОЛЯЦІЇ РАЙОНУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОПЕРАЦІЇ З ЛІКВІДАЦІЇ НЕЗАКОННИХ ЗБРОЙНИХ ФОРМУВАНЬ

Проаналізовано результати польових досліджень експериментального бойового порядку, а також реалізації запропонованого способу протидії сил ізоляції району спеціальної операції послідовним спробам прориву смуги ізоляції протиправними силами з подальшим просочуванням крізь неї. Наведено показники тактичних дій патрульного підрозділу військової частини 3005 Управління Східного територіального командування внутрішніх військ у ході реалізації можливостей експериментального бойового порядку в рамках запропонованого способу дій сил ізоляції, які можуть бути використані у процесі розроблення відповідних оперативно-тактичних вимог щодо ізоляційних дій.

Ключові слова: ізоляційні дії, спеціальна операція, внутрішній збройний конфлікт.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток воєнно-політичної обстановки у світі свідчить про те, що здійснення акту відкритої збройної агресії однієї країни у відношенні до іншої (наприклад, як це було під час Другої світової війни) є малоімовірним. Тягар збройної боротьби поступово змістився у бік навмисного розпалювання суперечностей між урядом та опозицією, посиленням екстремістських (сепаратистських) настроїв національних меншин на території еventуального противника з метою розв'язання війни під виглядом захисту їх інтересів, що загрожує останньому внутрішнім збройним конфліктом (ВЗК). І хоча прямої загрози виникнення у нашій державі ВЗК на сьогодні немає, проте за певних обставин він може виникнути, що вимагає розбудови оборонної сфери держави. У зв'язку з цим для своєчасної нейтралізації ймовірних загроз та кризових ситуацій міжвідомчою робочою комісією з питань оборонного огляду було опрацьовано ймовірні сценарії та ситуації застосування сил сектора безпеки і оборони держави. Певною мірою це стало поштовхом для розроблення доцільних варіантів застосування сил охорони порядку щодо локалізації ВЗК з урахуванням обсягу покладених на них завдань. Однак на шляху до їх розроблення поряд з іншими питаннями досить актуальною виявилася проблема розроблення теорії оперативного застосування внутрішніх військ (ВВ) і, в першу чергу, формування вихідної емпіричної основи, яка б містила накопичені факти, знання та гіпотези для подальшого розроблення її теоретичного складника. Одним з актуальних напрямів формування зазначеної основи є

накопичення емпіричних даних, пов'язаних з питаннями ізоляційних дій під час здійснення військових і військово-спеціальних заходів. Вирішення цієї проблеми полягає у проведенні різних видів навчань та польових досліджень. Накопичений на сьогодні теоретичний матеріал та практичний досвід не дають однозначної відповіді щодо того, на яких підставах мають формуватися і реалізовуватися способи ізоляційних дій. На думку військових фахівців, формування способів має базуватися, насамперед, на можливостях як відомих елементів бойових порядків сил ізоляції, так і тих, що пропонуються для побудови саме ізоляції як виду діяльності військ у цілому. Тому основний шлях вирішення проблеми формування і реалізації способів ізоляційних дій має полягати в теоретичному осмисленні можливих варіантів раціональних сполучень зазначених бойових порядків та послідовності використання їх можливостей у формі способу як альтернативи на можливий характер дій протиправних сил у разі їх спроб подолання смуги ізоляції, а також в експериментальному дослідженні послідовності використання елементів зазначених бойових порядків на певний порядок дій протиправних сил.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як відомо, розвиток теорії і практики застосування військ передбачає порівнювання способів підготовки та ведення бою минулих років з тими, які є на сьогодні, що дозволяє виявляти певні закономірності у тактиці їх дій. Сучасна теорія і практика застосування частин та підрозділів відображена, насамперед, у бойових статутах, наприклад [1], які узагальнили бойовий досвід військ, практику

військових та командно-штабних навчань, а також їх теоретичне осмислення поряд з результатами нових теоретичних досліджень. Але специфіка відповідних статутів як Збройних Сил, так і внутрішніх військ, усе ж таки не дозволяє за вимогами до їх обсягів обґрунтовувати викладені в них положення, визначати закономірності формування нових способів бойових дій. У наукових статтях [2, 3, 4] наводяться матеріали щодо варіантів бойових порядків сил ізоляції, але не розкриваються особливості раціонального використання їх можливостей у вигляді способу з опорою на результати практичних досліджень. У навчальному посібнику [5] та науковій статті [6], що відображують досвід бойових дій, наводяться матеріали з ізоляційних дій, але в узагальненому вигляді без опори на результати експериментальних досліджень можливостей сил ізоляції, у тому числі їх бойових порядків в умовах загальної обмеженості чисельності зазначених сил. У зв'язку з цим було розпочато цикл польових досліджень, спрямований на визначення раціональних сполучень бойових порядків сил ізоляції району СО та порядку їх використання за різними варіантами дій незаконних збройних формувань (НЗФ), що в цілому за накопиченням емпіричних даних має сприяти формуванню відповідної за напрямком вихідної емпіричної основи теорії СО. Через обмеженість чисельного складу, що може виділятися на ізоляцію району СО, передбачалося вивчити в ході зазначеного циклу досліджень можливості залучення до ізоляційних дій різних за профілем підрозділів ВВ. Цикл був розпочатий 12 липня 2011 р. на базі полігону військової частини 3005 польовими дослідженнями можливостей використання запропонованого у [4] сполучення бойових порядків у складі патрульної підрозділу зазначеної військової частини.

Метою статті є аналіз результатів реалізації запропонованого способу дій патрульної роти в ешелоні ізоляції під час проведення СО з ліквідації НЗФ.

Виклад основного матеріалу. За об'єкт польових досліджень розглядалися дії патрульної роти як елемента сил, розташованих у смузі ізоляції району СО щодо припинення спроб подолання цієї смуги умовною групою

НЗФ на фронті до 1,5 км. Пора року, час доби, погодні умови й умови місцевості сприяли проведенню польових досліджень (літо, без опадів, температура повітря +23...+25 °С, день, місцевий час 14.00, місцевість середньопересічна – ліс з ділянками рясної рослинності, але легко проходиться як по стежках, так і без них, біля залізничної колії ліс повільно переходить у смугу шириною до 100 м, далі, ліворуч від лісосмуги, пагорб висотою близько 10 м, що повільно переходить у горбистий, місцями заболочений ландшафт; між пагорбом та лісовим масивом проходить польова дорога). Група імітації НЗФ: взвод спецпризначення у кількості 20 осіб, який після невдалої спроби просочування мав завдання вийти з району СО шляхом прориву. Решта можливих варіантів, наприклад, спроби подолання смуги ізоляції протилежною стороною групою першого ешелону з подальшим проривом рубежу блокування групою другого ешелону у разі спроб НЗФ до прориву рубежу блокування з одного (двох) напрямків у ході польових досліджень не розглядалися. Початкові умови дослідження базувалися на інформованості противника стосовно місцезнаходження підрозділу ВВ на даній ділянці та суцільної смуги ешелону ізоляції, але бойовий порядок підрозділу вважався для НЗФ невідомим.

Бойовий порядок роти у сторожовому загоні загальною кількістю 70 військово-службовців був наданий взводом у заслоні, взводом у сторожовій заставі та взводом у системі секретів з виділенням резерву (див. рис. 1).

На правому фланзі роти, у лісосмузі, що могла бути використана групою імітації НЗФ для просочування через рубіж ізоляції, знаходився заслон у складі розвідувальної та вогневої засад. Бойовий порядок вогневої засади мав вигляд розірваної літери "Г" і складався з вогневої підгрупи ("довга ніжка"), що займала позицію на пагорбі вздовж польової дороги, та підгрупи забезпечення ("коротка ніжка"), яку було розташовано на узліссі на відстані до 70 м від вогневої підгрупи, паралельно залізничній колії. Для своєчасного виявлення та передавання інформації вогневій підгрупі про появу НЗФ перед групою забезпечення на відстані до 100 м займала позицію розвідувальна засада. Саме

Рис. 1. Загальна обстановка

така побудова заслону мала перешкодити відходу групи НЗФ у зворотньому напрямку та спрямувати її рух у бік сторожової застави. Однак у подальшому, виходячи з тактики дій НЗФ [5] та умов місцевості, було прийнято рішення розташувати вогневу підгрупу не вздовж польової дороги на пагорбі, а на відстані до 100 м углиб лісосмуги з метою надання можливості розвідці противника впевнитись у тому, що шлях для висунання вільний, і сповістити про це основну його групу. У центрі загону знаходився взвод у сторожовій заставі і мав бойовий порядок кутом назад. Друге відділення займало позицію на пагорбі на відстані до 200 м від вогневої засади, що значно сприяло спостереженню та веденню прицільного вогню, а на відстані 200 м ліворуч углиб позицію займало 1-ше відділення; 3-тє ж відділення знаходилося по інший бік болотистої ділянки на відстані 200 м від 1-го. Крім того, за позицією 2-го відділення сторожової застави було обладнано пост радіолокаційного спостереження, який за допомогою модернізованої радіолокаційної станції 1 РЛ-133 ("Кредо") контролював територію на правому фланзі сторожового загону, а на відстані 250 м позаду у будівлі знаходився командно-спостережний пункт командира роти. Східну околицю дачних

ділянок, що становила лівий фланг роти, займав взвод у системі секретів, резерв якого дислокувався у підліску на відстані близько 150 м від найближчого секрету.

З початком дій група імітації НЗФ розпочала рух з району зосередження, що знаходився на відстані до 300 м від визначеної ділянки просочування (на цьому етапі дослідження основна увага приділялася порядку висунання НЗФ). Під час пересування, що здійснювалося у дві колони по 10 осіб у кожній з інтервалом 2–3 м між військовослужбовцями, основну увагу групи противника було зосереджено на веденні розвідки. Похідну охорону складала по дві особи з кожної колони, які діяли на відстані до 60 м від основних сил групи, спостерігаючи за флангами та перед фронтом. Як і очікувалося, маючи інформацію про розташування сторожової застави ВВ на відкритій місцевості, за 100 м від місця просочування група імітації НЗФ зупинилася, а розвіддозор висунувся для розвідки лісосмуги, яка пролягала вздовж залізничної колії. Решта ж групи залишилася на місці в очікуванні сигналу на продовження руху.

Разом з тим розвідувальна засада умовним сигналом сповістила вогневу підгрупу про появу противника та висунання його дозору, який швидко перетнув відкриту ділянку

місцевості шириною до 60 м і почав повільно просуватися лісосмугою з метою проведення розвідки маршруту. Подолавши відстань близько 50 м углиб лісосмуги, розвіддозор сповістив головні сили про те, що шлях вільний, і можливе безперешкодне висування далі у визначеному напрямку. Водночас, не змінюючи похідного порядку (у дві колони, 2-3 м між військовослужбовцями), група імітації НЗФ приховано висунулася до лісосмуги. Продовжував рух і дозор, та коли він наблизився до вогневої підгрупи на відстань 15...20 м, а головні сили зосередилися на краю лісосмуги, було відкрито умовний кинджальний вогонь, який змусив їх повернути назад. Цієї ж миті, перекриваючи групі імітації НЗФ шлях відходу до лісового масиву, підгрупа забезпечення вогнем з флангу примусила її рухатися у напрямку сторожової застави (рис. 2).

Хоча група імітації НЗФ і намагалася зробити спробу прорватися до лісового масиву, проте її було зупинено вогнем з кулемета. У цьому випадку, просуваючись якомога ближче до схилу, “противник” більше нічого не зміг вдіяти, ніж наважитися на прорив через проміжок у бойовому порядку сторожової застави. Однак його було зупинено фронтальним вогнем 1-го відділення та фланговим вогнем 2-го відділення, що займало позицію на пагорбі. Разом з тим з метою недопущення прориву підгрупи “противника” у проміжку між позиціями 1-го та 2-го відділень сторожової застави командиром роти було здійснено перегруповання, у ході якого частина 2-го відділення здійснила рішучий маневр на задалегідь визначену відсічну позицію. Відстань між основною та відсічною позиціями складала близько 600...700 м, а час на перегруповання, зайняття позиції та підготовку

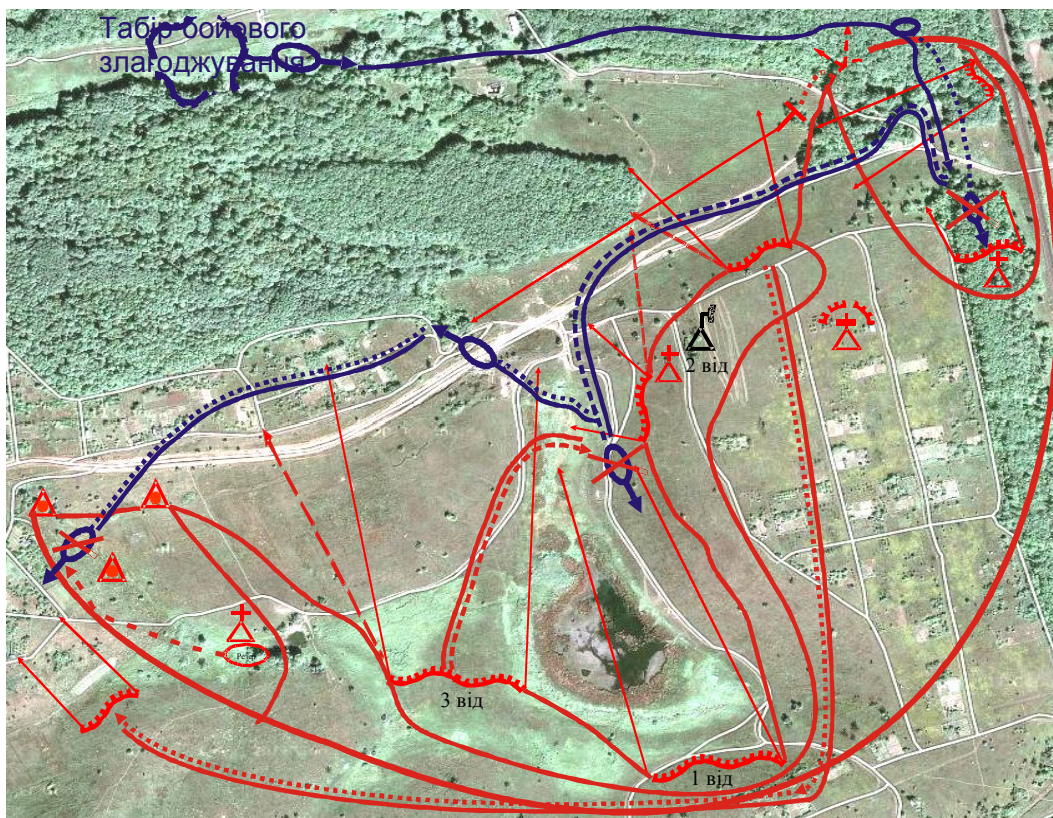

Рис. 2. Схема дій сторін

Тим часом, з метою недопущення просочування “противника” до суміжного лісового масиву, що знаходився перед фронтом сторожової застави, розвідувальна засада змінила позицію і відкрила відсічний фланговий вогонь з кулемета Калашникова.

даних для стрільби не перевищував 14 хв. У подальшому група “противника” поділилася на дві підгрупи, перша з яких остаточно була зупинена фланговою контраатакою 3-го відділення, що проводилася під маскувальною завісою від ручних димових гранат. Друга

підгрупа імітації НЗФ стрімким кидком у зворотньому напрямку прорвалася до лісового масиву і надалі почала рухатися у бік дачних ділянок, намагаючись швидко обійти позиції сторожової застави з лівого флангу. Однак там на неї вже чекали секретні та резерв 3-го взводу, 2-ге відділення сторожової застави, а також вогнева підгрупа взводу в заслоні, яка на випадок прориву “противника” одночасно з його просуванням у напрямку розташування секретів рішучим маневром до фронту зосередилася на відсічній позиції на відстані 200 м від місця розташування резерву і створила третій ешелон, що й призвело до остаточного знешкодження групи імітації НЗФ. Отже, результати досліджень дозволили виявити таке.

1. У процесі розроблення замислу досліджень побудова ізоляційних дій здійснювалася на основі прогнозованих варіантів дій противника та окремих аспектів з організації та ведення загальновійськового оборонного бою, які викладені у [1]. Однак існуючі відмінності між структурою і оснащенням підрозділів Збройних Сил (ЗС) України і підрозділів ВВ іноді позбавляють останніх можливостей досягти стійкості оборонних дій, особливо у боротьбі з противником, який використовує тактику партизанської боротьби. Насамперед, це можливо пояснити тим, що підрозділи ВВ оснащені переважно автомобільною технікою, а на озброєнні перебуває тільки стрілецька зброя, що не дозволяє забезпечити щільність вогню у разі застосування тактики позиційної оборони. Крім того, для відбиття (подавлення) атаки противника перед переднім краєм у смузі до 400 м необхідно створити зону суцільного багат шарового вогню зі щільністю 5-6 куль за хвилину на 1 м фронту, що ставить під сумнів доцільність та успішність подальших дій підрозділу, адже одного боєкомплекту АК-74 у такому разі вистачить тільки на перші 2-3 хв бою. Звідси випливає вимога до сил ізоляції – перехід від позиційної оборони до ведення маневрених дій.

2. Для побудови бойового порядку взводу в обороні існуючі нормативні показники встановлюють проміжки між відділеннями до 50 м, що диктується вимогою створення зазначеної щільності вогню й іноді позбавляє відділення можливості досягти раптовості під час маневру. Тому однією з вимог до сил ізоляції стало збільшення відстані між відділеннями від 50 до 200 м, що сприяло, як показали дослідження, здійсненню вчасного,

прихованого маневру підрозділів для підсилення флангів та проміжків між ними. Крім того, підвищити стійкість дій підрозділу в обороні можливо ще й використанням інженерних загороджень, які встановлюються перед переднім краєм, у проміжках і на флангах. Проте на відміну від ЗС України можливості інженерних підрозділів ВВ досить обмежені, а в ході ведення бойових дій їх не вистачить навіть для встановлення дротяних загороджень, не кажучи вже про обладнання фортифікаційних споруджень. Тому в ході польових досліджень стійкість ізоляційних дій передбачалося підвищити саме веденням маневрених дій. Маневруючи вогнем, силами і засобами, підрозділи сторожового загону постійно змушували противника послаблювати щільність своїх підрозділів і створювали перевагу саме там, де передбачалося його чергове ураження.

3. Актуальним виявилось також питання визначення доцільної відстані розташування вогневої підгрупи від підгрупи забезпечення взводу в заслоні. Спочатку вона була встановлена на рівні 60...70 м, що мало забезпечити ураження противника кинджальним вогнем. Однак у подальшому, у процесі дослідження дій групи імітації НЗФ виявилось, що для огляду місцевості на ділянці просочування спочатку висувався розвіддозор, який під час руху у складі основних сил групи діяв на відстані близько 50...60 м. З урахуванням того, що група імітації НЗФ зупинилися на відстані близько 100 м від краю лісу в очікуванні сигналу, а група розвідки, продовжуючи рух, досягла лісосмуги, відстань між підгрупами заслону потребувала коригування, адже досить важливим було змусити основні сили групи імітації НЗФ перетнути межу лісосмуги. Крім того, врахуванню підлягав і той факт, що група розвідки противника просунулася вглиб лісосмуги ще на 50 м, поки не впевнилася, що шлях вільний. Таким чином, у ході подальшого аналізу відстань між вогневою підгрупою та підгрупою забезпечення заслону на відстані 150...160 м була визначена як раціональна.

4. У процесі організації системи вогню особовий склад сторожової застави зайняв позиції, використовуючи місцеві предмети (кущі, окремі дерева тощо), які привертали увагу і на фоні яких чітко проглядалися силуети стрільців, чим і скористалася група

НЗФ, що дало їй можливість маневрувати та вчасно виходити з-під вогню.

5. Стосовно засобів тактичного маскуванню, а саме ручних димових гранат, слід зазначити, що їх використання здійснювалося групою застосування спеціальних засобів, яка діяла на напрямках прориву та просочування противника з метою встановлення маскувальної завіси. Однак дослідження показали недоцільність використання цієї групи, оскільки швидка зміна обстановки інколи змушувала застосовувати спеціальні димові засоби з інтервалом 3-5 хв на різних напрямках, а у деяких випадках – і в кількох місцях одночасно. Крім того, під час встановлення маскувальних димових завіс противник прагнув до їх обходу, тому що очікував на цьому напрямку раптових дій військ. Таким чином, з урахуванням зазначеного вище пропонується спеціальні димові засоби розподіляти між військовослужбовцями і застосовувати їх у певний час бою за встановленими сигналами.

Висновки

У цілому проведені дослідження підтвердили раціональність запропонованого бойового порядку сил ізоляції у забезпеченні стійкості ізоляційних дій за рахунок маневрених можливостей як його елементів, так і запропонованої системи вогню. Крім того, зазначений у цій статті порядок дій патрульної роти на ділянці просочування та прориву смуги ізоляції групою імітації НЗФ, який експериментально з позитивним результатом був апробований у ході польових досліджень, є одним із часткових результатів на шляху до побудови емпіричної моделі ізоляційних дій у СО, спрямованій проти НЗФ. За профілем ізоляційних дій до їх ведення більш доцільно залучати підрозділи оперативного призначення, хоча, як показали польові дослідження, особовий склад з навичками несення саме патрульної служби виявився цілком здатний після безпосередньої короткочасної (до 4 годин) підготовки виконувати завдання з ізоляції, причому в експериментальних бойових порядках із застосуванням певних способів дій. Крім того слід зауважити, що запропонований порядок дій виявився досить простим в організації, прийнятним для командирів і легко сприймався особовим складом. Однак з

урахуванням різноваріантності та відсутності шаблону в діях противника, як було зазначено на початку статті, цикл проведення польових досліджень матиме своє продовження. У зв'язку з цим деякі положення стосовно організації ізоляційних дій можуть уточнюватися та змінюватися у процесі накопичення бази емпіричних даних та її аналізу, що є предметом подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Бойовий статут Сухопутних військ Збройних Сил України. Ч. II (батальйон, рота) [Текст]. – К. : Варта, 1994. – 234 с.
2. Сутюшев, Т. А. Взаєморозташування ізоляційних та пошуково-ударних сил військ під час проведення спеціальної операції з локалізації та нейтралізації внутрішнього конфлікту [Текст] / Т. А. Сутюшев, В. Ю. Панченко, П. В. Пістряк // Честь і закон. – 2009. – № 4. – С. 10–12.
3. Сутюшев, Т. А. Сутність, завдання, принципи та побудова ізоляційних дій внутрішніх військ у спеціальній операції з локалізації та нейтралізації внутрішнього збройного конфлікту [Текст] / Т. А. Сутюшев, В. Ю. Панченко // Честь і закон. – 2010. – № 1. – С. 21–25.
4. Аллеров, Ю. В. Порядок дій внутрішніх військ і Державної прикордонної служби під час виконання спільних завдань у ході спеціальної операції з локалізації внутрішнього збройного конфлікту в прикордонному районі [Текст] / Ю. В. Аллеров, Т. А. Сутюшев, І. Є. Морозов // Честь і закон. – 2011. – № 2. – С. 69–74.
5. Колесніков, В. О. Розвиток поглядів на підготовку та проведення спеціальних операцій у збройних конфліктах [Текст] / В. О. Колесніков, А. М. Кривошеєв. – 2-ге вид., доповн. – Суми : “Мрія-1” ЛТД, 2004. – 280 с.
6. Калистратов, А. И. К вопросу о концепциях разрешения внутренних вооруженных конфликтов путем применения военной силы [Текст] / А. И. Калистратов // Военная мысль. – 2008. – № 1. – С. 2–8.

Стаття надійшла до редакції 08.12.2011 р.